Atatürk Bizimle (Dinleme Metni): Not Alma, Özet, Başlık ve Fiilimsiler

T.8.1.3, 4, 7, 10. Dinlediklerini özetler, sorulara cevap verir, başlık önerir, görüş bildirir. · T.8.1.14. Dinleme stratejilerini uygular. · T.8.2.1–2. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma yapar. · T.8.3.9, 30. Fiilimsilerin işlevlerini kavrar; bilgi kaynaklarını kullanır. · T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.

HATIRLAYALIM

- Mükerrem Kâmil Su'nun "Atatürk Bizimle" metni dinlenmeden önce Atatürk kitapları hakkındaki araştırma paylaşılır; dinlerken dikkat dağıtan hareketlerden kaçınılıp bilinmeyen sözcükler kısaca not alınır.
- Dinleme sonrasında not alınan sözcüklerin anlamı TDK Güncel Türkçe Sözlük gibi bir kaynaktan bulunarak iki sütunlu tabloya yazılır ve seçilen iki sözcük sözlükteki anlamına uygun cümlelerde kullanılır.
- Özet; metnin ana çizgisini ve olay sırasını koruyarak, gereksiz ayrıntıları azaltıp kendi cümlelerimizle kurulur. Başlık önerisi metnin konusunu veya ana düşüncesini yansıtır; görüş bildirirken düşünce ile gerekçesi birlikte söylenir.
- Aynı fiil kökünden cümledeki göreve göre isim-fiil (işin adı), sıfat-fiil (ismi niteleme) veya zarf-fiil (zaman, durum/nasıl) kurulur. İki cümle birleştirilirken çekimli fiil sonda kalır; aradaki zaman, nasıl, amaç veya niteleme ilişkisine uygun fiilimsi seçilir.

1 SIRALAMA

Görseldeki süreç şemasından yararlanarak "Atatürk Bizimle" dinleme çalışmasının basamaklarını baştan sona doğru 1'den 5'e kadar sıralayınız.

1. Dinleme Öncesi	2. Dinlerken	3. Dinleme Sonrası
Kitap araştırmasını arkadaşlarıyla paylaşma	Dikkat dağıtıcı hareket etmeden sözcük not alma	Sözlük, özet, başlık ve gerekçeli görüş paylaşma

- ☐ Dikkat dağıtıcı hareket etmeden dinleyip sözcük not almak
- ☐ Metne başlık önermek ve sorulara gerekçeli görüş bildirmek
- ☐ Not alınan sözcüklerin anlamını sözlükten bulup tabloya yazmak
- ☐ Dinlemeden önce Atatürk kitapları araştırmasını paylaşmak
- ☐ Ana çizgiyi ve sırayı koruyarak metni kendi cümleleriyle özetlemek

2 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki sözlük çalışma kartında Tuna'nın dinlerken not aldığı iki sözcük için yaptığı uygulama verilmiştir. Tuna'nın çalışmasıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

Tuna'nın Not Aldığı Sözcükler ve Cümle Tablosu

1) müstakil (TDK: Bağımsız, kendi başına olan)	Cümle: "Dedem bahçeli, müstakil bir evde yaşıyor."
2) imrenmek (Tahminim: Kıskanıp üzülmek demektir)	Cümle: "Arkadaşımın başarısına çok imrendim ve ona kızdım."

(A) İki sözcüğün anlamını da sözlükten doğru bulmuştur.
(B) İlkinde sözlük anlamını, ikincisinde yanlış tahmini kullanmıştır.
(C) Sözcükleri dinleme sırasında metni durdurarak aramıştır.
(D) Tabloya sözcüklerin yalnızca eş sesli anlamlarını yazmıştır.

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

Numaralanmış cümle fişlerinde "yaz-" kökünden türetilmiş sözcükler koyu gösterilmiştir. Hangi fişteki koyu sözcük fiilimsi değildir?

1. fiş · yazılan — Sıfat-fiil (eserleri niteler)	2. fiş · yazarak — Zarf-fiil (durum bildirir)
3. fiş · yazdı — Kip ve kişi ekli yüklem	4. fiş · yazmak — İsim-fiil (işin adını bildirir)

(A) 1. fiş: Atatürk hakkında "yazılan" eserleri inceledik.
(B) 2. fiş: Özetini kendi cümleleriyle "yazarak" sundu.
(C) 3. fiş: Defterine yeni öğrendiği iki sözcüğü "yazdı".
(D) 4. fiş: Anı türünde kitap "yazmak" hazırlık gerektirir.

4 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki kök-görev şemasını inceleyerek "oku-" fiil kökünden cümledeki boşluğun görevine uygun fiilimsiyi kurunuz ve türünü tabloya yazınız. İlk satır örnektir.

Fiil kökü: oku-

İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
İşin adını bildirir Örnek: okumak	İsmi niteler Örnek: okunan	Zaman ve durum Örnek: okuyarak

Cümle ve boşluğun görevi	Kurulan fiilimsi	Fiilimsinin türü
Kitap ___ yeni ufuklar açar. (işin adı)	okumak	İsim-fiil
Geçen hafta ___ kitapları rafa dizdik. (niteleme)		
Metni sessizce ___ altını çizdi. (durum)		
Dergiyi ___ bitirmez özetini yazdı. (zaman)		

5 EŞLEŞTİRME

İfadeleri ilgili kavramlarla eşleştiriniz.

☐ 1. Sözlük	a) Not alınan sözcüklerin anlamını doğrulama aracı
☐ 2. Özetleme	b) Metni sırasını koruyarak kendi cümlelerinle kısaltma
☐ 3. Gerekçeli görüş	c) Metnin konusunu veya ana düşüncesini yansıtan ad
☐ 4. Çekimli fiil	d) Düşünceyi nedeni ile birlikte açıklama
☐ 5. Başlık önerisi	e) Kip ve kişi eki alarak yüklem olan sözcük

6 KISA CEVAP

Görseldeki panoda "Bir yazar olsaydınız ne tür kitaplar yazmak isterdiniz?" sorusuna Duru ve Emre'nin verdiği yanıtlar yer almaktadır. Hangi öğrencinin yanıtı "görüş bildirme" kuralına tam uygundur? Nedenini açıklayınız.

Duru'nun Yanıtı	Emre'nin Yanıtı
"Bir yazar olsaydım çocuk romanları yazmak isterdim." (Yalnız görüş var, gerekçe yok)	"Tarihî öyküler yazmak isterdim; çünkü geçmişteki kahramanları tanıtmak çok değerlidir."

7 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Doğru olan ifadelerin yanındaki D kutusunu, yanlış olanların yanındaki Y kutusunu işaretleyiniz.

	D	Y
Dinleme sırasında anlamı bilinmeyen sözcük duyulduğunda metin durdurulmaz, sözcük kısaca not alınır.	☐	☐
İyi bir özette metinde yer almayan kişisel yorumlar ve uzun betimlemeler ayrıntılarıyla anlatılır.	☐	☐
Aynı fiil kökü, cümlede üstlendiği göreve göre isim-fiil, sıfat-fiil ya da zarf-fiil olabilir.	☐	☐
İki cümleyi fiilimsiyle tek cümle yaparken iki cümlenin de yüklemi çekimli fiil olarak korunur.	☐	☐
“Araştırma yapmak için kütüphaneye uğradı.” cümlesinde “yapmak” isim-fiili amaç ilişkisi kurmuştur.	☐	☐

8 ÇOKTAN SEÇMELİ

Bir kütüphane gezisini anlatan dinleme metni için dört öğrencinin hazırladığı özet kontrol kartları görselde verilmiştir. Hangi öğrencinin kartındaki uygulama özetleme ölçütlerine uygun değildir?

(A) I. kart: Ece, olay sırasını koruyarak özet yazmıştır.

(B) II. kart: Kaan, metindeki cümleleri olduğu gibi kopyalamıştır.

(C) III. kart: Nil, notlarından yararlanıp kendi cümlelerini kurmuştur.

(D) IV. kart: Mert, gereksiz ayrıntıları özetten çıkarmıştır.

9 KISA CEVAP

Görseldeki dinleme metni kartında Cumhuriyet’in ilk yıllarında köy okullarına kitap ulaştıran bir öğretmenin çabası anlatılmaktadır. Bu metin için biri konuyu, diğeri ana düşünceyi yansıtan iki farklı başlık önerisi yazınız.

Dinlenen Metnin Özeti ve Başlık Ölçütleri

Metin: Cumhuriyet’in ilk yıllarında bir öğretmenin tahta sandıklarla köy okullarına kitap taşıyıp çocuklara okuma sevgisi kazandırması.

1. Başlık: Konuyu yansıtmalı · 2. Başlık: Ana düşünceyi yansıtmalı

10 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarına karşılık gelen kavramları kutulara yazınız. Turuncu kutulardaki harfler, dinlenen metnin ana çizgisini kendi cümlelerimizle kısaca anlatma çalışmasının adını verir.

Sunum ve dinleme öncesinde konuya ilişkin yapılan hazırlık çalışması: ... bilgi ☐☐

Eylemin nasıl veya ne zaman yapıldığını bildiren fiilimsi türü: ...-fiil ☐☐☐☐

Fiilimsi olmayan, kip ve kişi eki alarak yüklem görevinde kullanılan fiil: ... fiil ☐☐☐☐☐☐☐

Sözcüklerin anlamını doğrularken kullandığımız iki sütunlu çizelge ☐☐☐☐☐

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

_____

11 BOŞLUK DOLDURMA

Boşlukları kutudaki uygun sözcüklerle tamamlayınız.

çekimli · sözlüğe · özetleme · sıfat-fiil · gerekçesi · zarf-fiil

1. Dinlerken aldığımız notlar, metni sırasıyla _____ işimizi kolaylaştırır.
2. Sözcüğün anlamını tahminle bırakmayıp _____ bakarak doğrularız.
3. Bir ismi niteleyen fiilimsi türüne _____ denir.
4. Eylemin nasıl veya ne zaman yapıldığını bildiren fiilimsiye _____ denir.
5. Görüş bildirirken düşüncemizi _____ ile birlikte söylemeliyiz.

12 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki cümle birleştirme şemasından yararlanarak tablodaki ikişer cümleyi parantez içindeki ilişkiye uygun fiilimsiyle tek cümle hâline getiriniz. İlk satır örnektir.

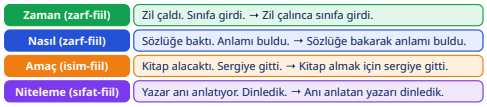

Ayrı cümleler ve istenen ilişki	Fiilimsiyle birleştirilmiş tek cümle	Kullanılan fiilimsi türü
Zil çaldı. Sınıfa girdi. (zaman)	Zil çalınca sınıfa girdi.	Zarf-fiil
Sözlüğü açtı. Anlamı buldu. (durum)		
Kitapları inceleyecekti. Sergiye gitti. (amaç)		
Yazar anı anlatıyor. Yazarı dinledik. (niteleme)		

13 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

İki ayrı cümleyi fiilimsiyle birleştirirken seçilen fiilimsi cümlenin anlam ilişkisini belirler. “Kütüphaneye girdi. Sessizce masaya oturdu.” cümleleri aşağıdaki seçeneklerin hangisinde “zaman ilişkisi” kuracak biçimde birleştirilmiştir?

(A) Kütüphaneye girince sessizce masaya oturdu.

(B) Sessizce masaya oturmak için kütüphaneye girdi.

(C) Kütüphaneye giren öğrenci sessizce masaya oturdu.

(D) Sessizce masaya otururak kütüphaneye girdi.

14 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Görseldeki kartta verilen “araştır-” fiil kökünü; birinci cümlede isim-fiil, ikinci cümlede sıfat-fiil, üçüncü cümlede zarf-fiil olacak biçimde okuma kültürü temalı üç ayrı cümlede kullanınız.

Fiil Kökü: araştır- → Üç Farklı Görevde Cümle Kurma

1. Cümle (İsim-fiil): -mak veya -ma ekiyle işin adını bildirsin.
2. Cümle (Sıfat-fiil): -an veya -dığı ekiyle bir ismi nitelesin.
3. Cümle (Zarf-fiil): -arak veya -ınca ekiyle durum bildirsin.